

NAŘÍZENÍ REMIT A OPERÁTOR TRHU

Andrea Stejskalová, Miroslav Štross

Článek byl publikován v magazínu PRO-ENERGY č. 2/2015 pod názvem „Účastníky velkoobchodního trhu s energií čekají nové povinnosti“.

Legislativa EU a regulace trhu

V posledních letech se významně projevuje snaha Evropské unie regulovat energetický trh za účelem zvýšení jeho transparentnosti a zajištění otevřeného a konkurenceschopného tržního prostředí. Mimo definované nástroje v rámci třetího liberalizačního balíčku, bylo dne 25. října 2011 schváleno Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1227/2011 o integritě a transparentnosti velkoobchodního trhu s energií („Nařízení REMIT“). Toto nařízení vstoupilo v platnost 28. prosince 2011 s následujícími cíli:

- zamezit manipulaci s trhem prostřednictvím šíření nepřesných informací, které dávají falešné nebo zavádějící signály s dopadem na cenu velkoobchodních energetických produktů,
- zabránit obchodování zasvěcených osob na základě důvěrných informací,
- zvýšit transparentnost energetického trhu zavedením povinnosti včas zveřejňovat důvěrné informace, které mohou ovlivnit ceny energetických produktů,
- nastavit celoevropský monitoring údajů o velkoobchodních energetických produktech.

Nařízení REMIT je přímo aplikovatelným právním předpisem, který je platný a účinný ve všech zemích Evropské unie. Povinnosti účastníků trhu vyplývající z Nařízení REMIT se vztahují na jakoukoliv osobu, včetně provozovatelů přenosových nebo přepravních soustav, která provádí transakce na jednom či více velkoobchodních trzích s energií, včetně zadávání příkazů k obchodování. O Pojmem velkoobchodní energetické produkty se rozumí nejen produkty ve vztahu k dodávkám elektřiny nebo zemního plynu s místem dodávky v Unii, ale i ve vztahu k přenosu elektřiny nebo přepravě zemního plynu v Unii.

V souladu s Nařízením REMIT přijala Evropská komise dne 17. prosince 2014 Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 1348/2014 o oznamování údajů za účelem provedení čl. 8 odst. 2 a 6 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1227/2011 o integritě a transparentnosti velkoobchodního trhu s energií („Prováděcí nařízení REMIT“). Prováděcí nařízení REMIT upřesňuje nejen pravidla a povinnosti, ale zavádí i příslušné lhůty pro splnění povinností účastníků trhu vyplývajících z Nařízení REMIT. Jedná se zejména o následující:

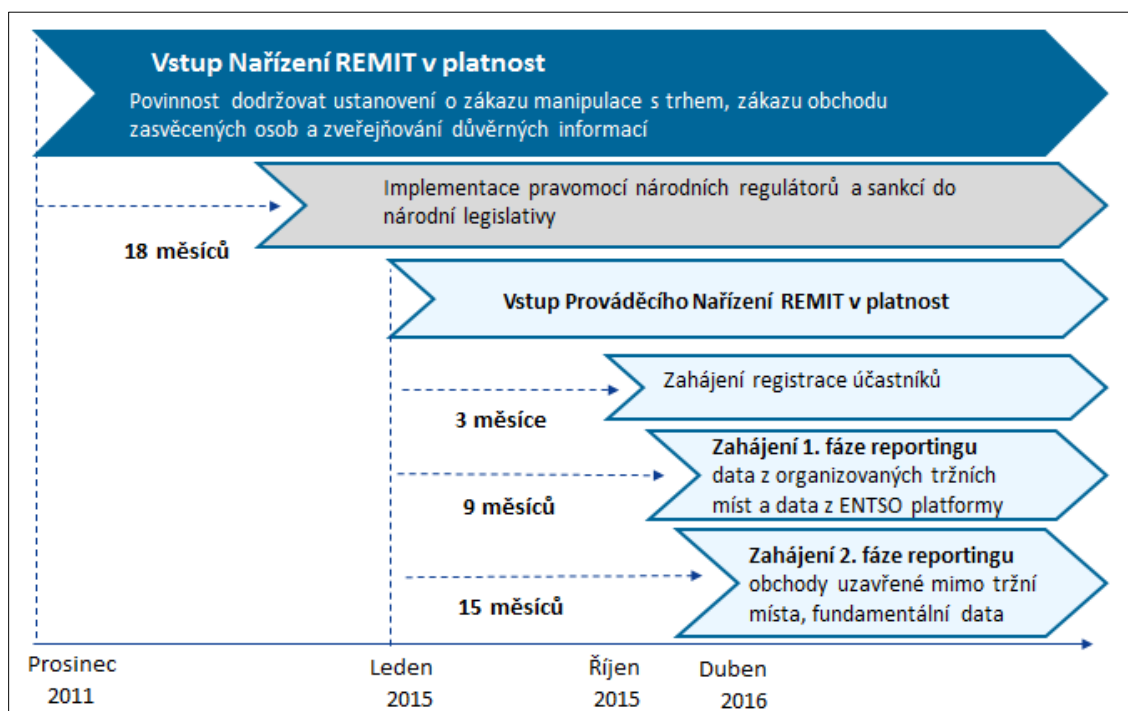
- včas zveřejňovat důvěrné informace,
- zaregistrovat se v registru účastníků trhu vedeného národním regulačním orgánem,
- oznamovat obchodní a fundamentální data do celoevropské databáze spravované Agenturou pro spolupráci energetických regulačních orgánů („Agentura ACER“)¹.

Implementace Nařízení REMIT

Institucí zodpovědnou za vytvoření podmínek pro implementaci a kontrolu dodržování Nařízení REMIT byla na evropské úrovni stanovena Agentura ACER se sídlem v Lublani ve Slovinsku. Tato

¹ <http://www.acer.europa.eu/Pages/ACER.aspx>

evropská agentura koordinuje nejen spolupráci evropských regulačních orgánů, ale nově je i oprávněna vykonávat sběr a monitoring údajů o velkoobchodních energetických produktech. Na národní úrovni je oprávněnou institucí pro zajištění implementace Nařízení REMIT Energetický regulační úřad (ERÚ). Základní rolí ERÚ v oblasti Nařízení REMIT je spolupráce s Agenturou ACER a ostatními národními regulačními orgány při monitorování velkoobchodních trhů s energií, uplatňování vyšetřovacích, vynucovacích a sankčních pravomocí při nedodržení povinností vyplývajících z Nařízení REMIT. Jednotlivé etapy implementace Nařízení REMIT jsou znázorněny na obrázku č. 1.

Obrázek 1: Etapy implementace Nařízení REMIT; Zdroj: OTE, a.s.

Nezbytnou podmínkou pro zajištění monitoringu trhu a oznamovací povinnosti je i povinná registrace účastníka trhu u národního regulačního orgánu ve členském státě, ve kterém má sídlo. V souvislosti s tímto byl v České republice založen Národní registr účastníků trhu, který je veden Energetickým regulačním úřadem. Registrační povinnost se vztahuje na všechny účastníky trhu, kteří obchodují velkoobchodní produkty spadající pod oznamovací povinnost. Seznam těchto obchodů je uveden v Provděcím Nařízení REMIT, jedná se zejména o obchody na dodávku elektřiny a plynu, obchody týkající se přenosu elektřiny nebo plynu a obchody s deriváty. Termín pro registraci do Národního registru účastníků trhu není stanoven pevným datem. Každý účastník trhu je povinen zaregistrovat se před vstupem do transakce, jež je třeba oznámit Agentuře ACER, přičemž první fáze oznamovací povinnosti dle Provděcího Nařízení REMIT je účinná od 7. října. 2015, a to pro vložené pokyny a uskutečněné transakce na organizovaných tržních místech (včetně brokerských platforem). Od tohoto termínu vstupuje v účinnost také povinnost oznamovat fundamentální data týkající se kapacit a využití zařízení pro výrobu a přenos elektřiny, informace o kapacitách a využití zařízení pro přepravu plynu, včetně plánovaných a neplánovaných odstávek těchto zařízení.

Údaje o účastnících trhu jsou z národních registrů přeneseny do databáze Agentury ACER, která pro tyto účely vytvořila Centrální evropský registr účastníků energetického trhu („CEREMP“). Registr CEREMP shromažďuje informace o všech účastnících evropského velkoobchodního trhu energií a je součástí informačního systému Agentury ACER („ARIS“).

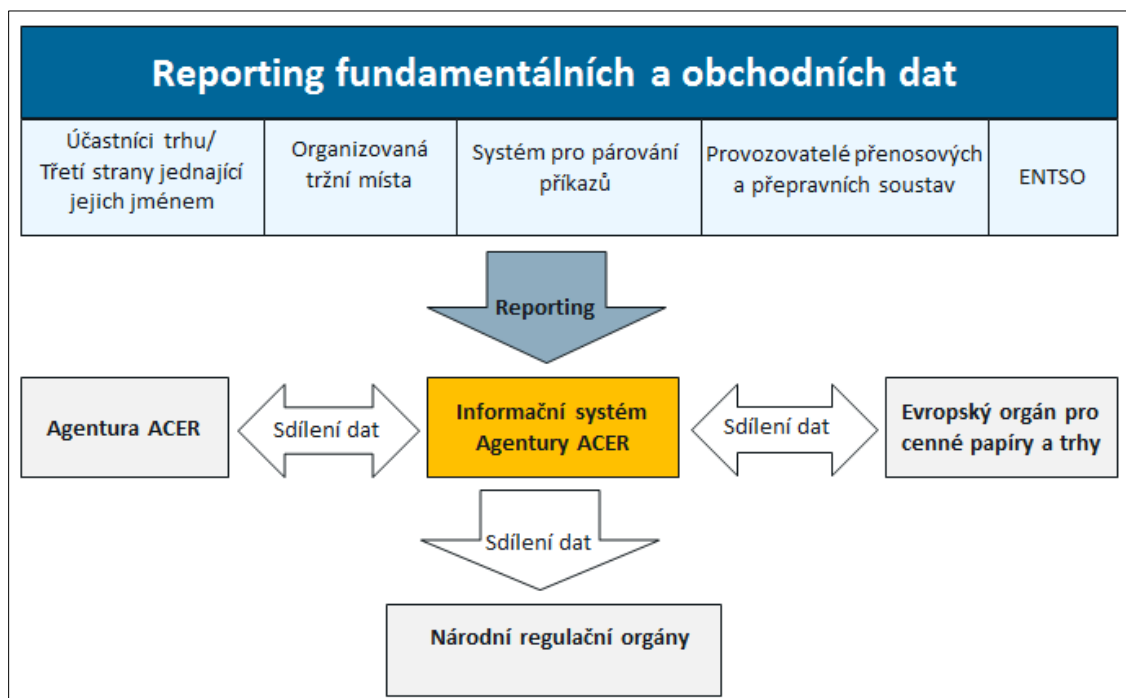
Z důvodu identifikace jednotlivých subjektů působících na evropském energetickém trhu, vydává Agentura ACER všem zaregistrovaným subjektům jedinečný identifikační kód - **ACER kód**, který bude dále používán při oznamování obchodních a fundamentálních dat. Organizovaná tržní místa, podobně jako účastníci trhu, musí projít registrací přímo u Agentury ACER. Dle informací uveřejněných na webové platformě REMIT, byly pro účely implementace Nařízení REMIT dosud zaregistrovány následující subjekty a produkty:

- 60 organizovaných tržních míst,
- 7 465 typů produktů, které je možné na organizovaných tržních místech obchodovat, (na tyto produkty se vztahuje povinnost reportingu od 7. října 2015),
- 898 účastníků trhu, z toho 42 účastníků trhu z České republiky (stav ke dni 14. květnu 2015),
- 9 platforem pro zveřejnění důvěrných informací za oblast elektřiny,
- 7 platforem pro zveřejnění důvěrných informací za oblast plynu,
- subjekty, jež byly certifikovány jako Registered Reporting Mechanism a přes které bude možné zasílat data do databáze ARIS (seznam zatím není dostupný).

Jak již bylo zmíněno v úvodu, jedním ze základních cílů Nařízení REMIT je nastavení celoevropského monitoringu údajů o velkoobchodních energetických produktech. Tento monitoring je zajištěn nejen registrací účastníků trhu v CEREMP, ale i povinností účastníka trhu oznamovat obchodní a fundamentální data. Zahájení oznamovací povinnosti je rozděleno na dvě fáze – viz obrázek č. 1.

První fáze reportingu vstupuje v účinnost **ode dne 7. října 2015** a požaduje oznámení obchodů a pokynů k obchodování, které byly vloženy a uzavřeny na organizovaných tržních místech. Seznam produktů obchodovaných na těchto trzích je zveřejněn na webové platformě REMIT spravované Agenturou ACER. Druhá fáze reportingu bude zahájena **ode dne 7. dubna 2016** a vztahuje se na bilaterální obchody uzavřené mimo organizovaná tržní místa, obchody s regulační energií, nominace mezi nabídkovými zónami, obchody na dodávku elektřiny/plynu v jedné spotřební jednotce s kapacitou spotřeby vyšší jak 600 GWh/rok a další velkoobchodní produkty v souladu s Prováděcím nařízením REMIT.

Data oznámená v souladu s Nařízením REMIT, včetně zveřejněných důvěrných informací, budou za účelem odhalení manipulace trhu dále analyzována a vyhodnocována Agenturou ACER, která pro tyto účely zajistila komplexní monitorovací systém. Oznámené údaje za Českou republiku budou z této databáze, pro účely kontroly a monitoringu na národní úrovni, zpřístupněny Agenturou ACER národním regulačním orgánům (v ČR ERÚ). Na tomto místě je třeba zmínit, že Operátor trhu v současné době nedisponuje informacemi, jakými postupy, ani za jakých pravidel budou tyto analýzy a vyhodnocení prováděny.

Obrázek 2: Předpokládané schéma monitoringu energetického trhu; Zdroj: ACER

Reporting obchodů z tržních míst

Informace o transakcích na velkoobchodních energetických trzích včetně pokynů k obchodování mají být oznamovány Agentuře ACER prostřednictvím organizovaných trhů (např. obchodní platformy OTE), na nichž byly tyto transakce uskutečněny, případně prostřednictvím systémů na sesouhlasení nabídky a poptávky nebo systémů pro podávání zpráv. Z výše uvedeného vyplývá, že i přes primární odpovědnost účastníků trhu za oznámení údajů, je nutné plnění této povinnosti přenést na jiný subjekt. Účastník trhu sám tato data reportovat nemůže a organizované tržní místo má povinnost předložit účastníkovi trhu smlouvu o oznamování údajů. Účastník trhu má právo, pokud nesouhlasí se smluvními podmínkami, najít si jiný subjekt, který bude reporting jeho transakcí jeho jménem provádět.

Dle Prováděcího nařízení REMIT zahrnuje reporting údajů o velkoobchodních energetických produktech kompletní informace o uskutečněných transakcích a pokynech k obchodování, včetně životního cyklu pokynu, kterým se rozumí jakákoliv jeho modifikace, nahrazení nebo anulace. Frekvence reportingu je přímo stanovena legislativou. Účastník trhu má povinnost oznámit údaje nejpozději následující pracovní den po uskutečnění transakce nebo vložení pokynu a nejpozději následující pracovní den po změně nebo anulaci pokynu.

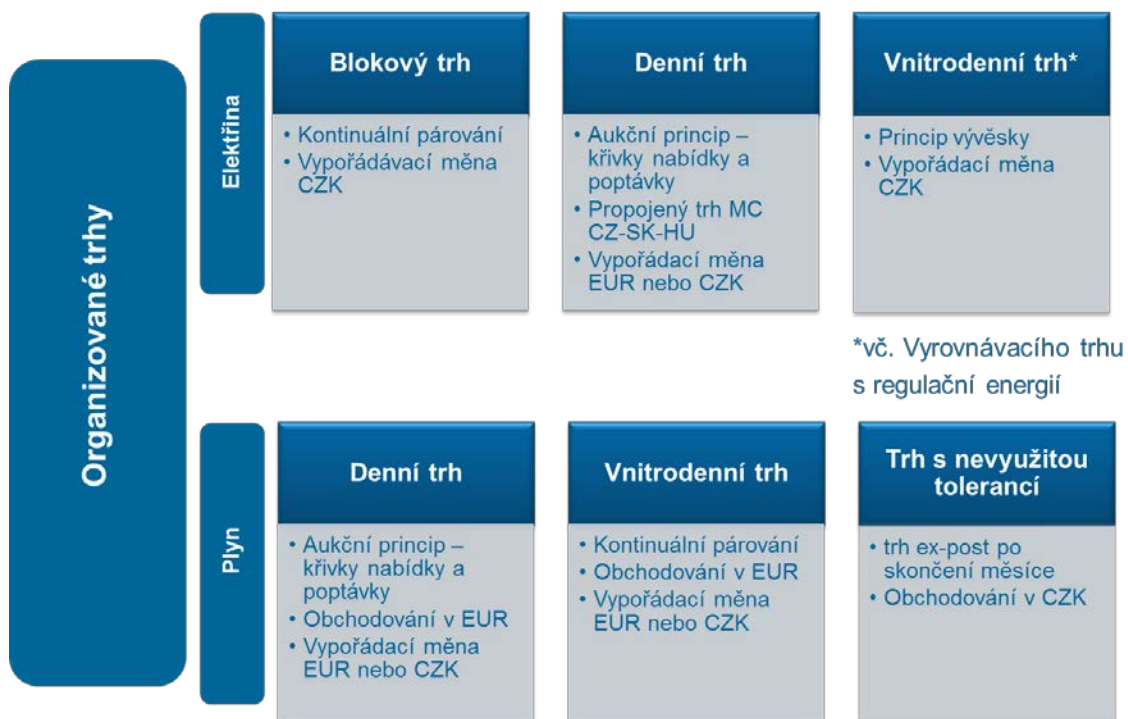
Reporting prováděných transakcí a pokynů k obchodování není možné vykonávat běžnou komunikací (fax, mail), ale pouze prostřednictvím Registrovaného ohlašovacího mechanismem („RRM – Registered Reporting Mechanism“). Subjekt, který bude přes komunikační rozhraní přímo propojen s informačním systémem Agentury ACER a bude vykonávat reporting, musí pro tyto účely získat certifikaci „RRM“. Podmínkou udělení této certifikaci je splnění technických a organizačních požadavků stanovených Agenturou ACER, mezi které patří zejména následující opatření:

- zajištění bezpečného a včasného přenosu dat,
- vytvoření příslušných kontrol na validaci a kvalitu dat,
- autentizace zdroje informací,
- zajištění náhradního řešení pro reporting dat,
- použití standardizovaných formátů pro oznamování dat definovaných Agenturou ACER,
- vytvoření příslušných mechanismů pro účastníky trhu ke kontrole dat oznámených jejich jménem.

Po získání oprávnění „RRM“ mohou tyto subjekty přímo zasílat data jménem jednotlivých účastníků trhu do informačního systému Agentury ACER (ARIS). Agentura ACER je pověřena Evropskou komisí k vydání uživatelských manuálů k implementaci Nařízení REMIT a je rovněž oprávněna stanovit bezpečnostní a technická kritéria pro zasílání požadovaných dat.

Přípravy Operátora trhu na reporting

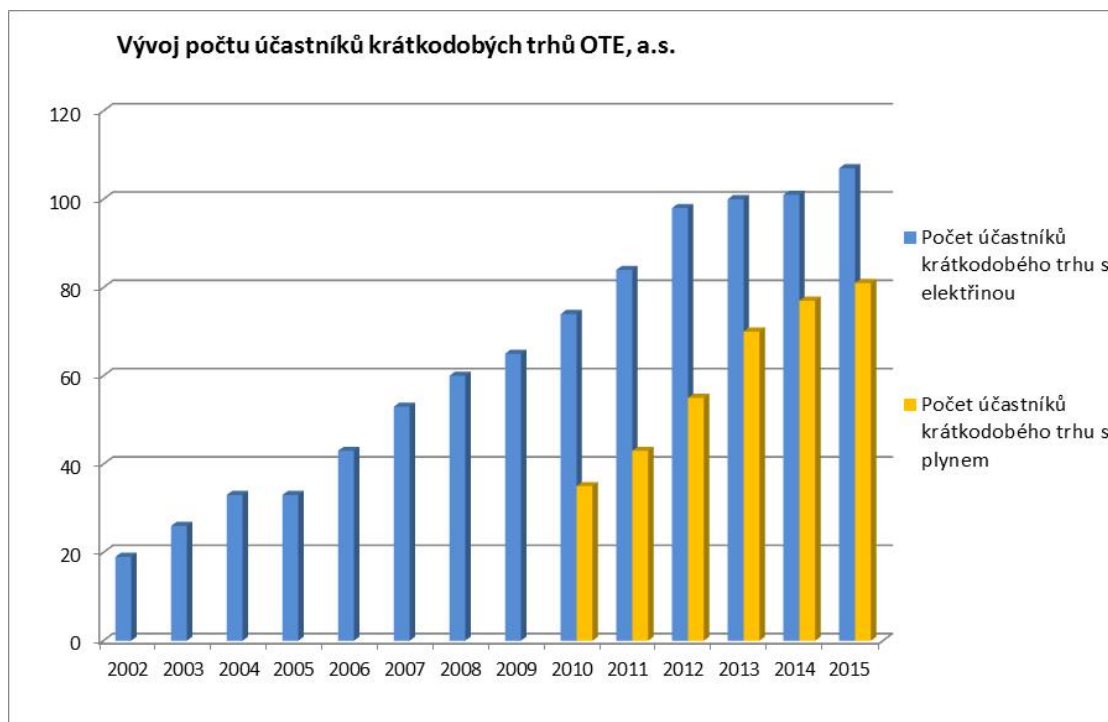
Společnost OTE, a.s., je, v rámci své licence na činnost operátora trhu, rovněž i organizátorem krátkodobého trhu s elektřinou a plynem v České republice dle § 20a, odst. 4, písm. a) zákona č. 458/2000 Sb. („Energetický zákon“). Obrázek 3 shrnuje obchodní platformy tvořící tento organizovaný krátkodobý trh s elektřinou a plynem a základní parametry těchto trhů.

Obrázek 3: Obchodní platformy organizované Operátorem trhu; Zdroj: OTE, a.s.

Krátkodobý trh je místem, kde lze v řádu dnů či dokonce hodin nakupovat i prodávat elektřinu nebo plyn ve velmi krátkém čase před termínem dodávky. Obchodování na těchto trzích probíhá 7 dní v týdnu 365 dní v roce. Jednotlivé trhy jsou koncipovány tak, aby obchodování a úpravy obchodních pozic prostřednictvím těchto trhů na sebe časově navazovaly a vzájemně se tak doplňovaly. Více o těchto platformách a jejich výhodách na www.ote-cr.cz. Neustále se zvyšující

počet účastníků trhu s přístupem na krátkodobý trh, stejně jako zvyšující se objem zobchodované energie, ukazuje na rostoucí likviditu trhu, na kterém nyní působí nejen velké energetické firmy a obchodníci, ale dnes již také průmyslové podniky, které se rozhodly uspokojovat své energetické potřeby vlastními silami. Obrázek 4 ukazuje vývoj počtu účastníků krátkodobých trhů OTE, a.s.

Obrázek 4: Vývoj počtu účastníků krátkodobých trhů OTE, a.s.; Zdroj: OTE, a.s.

Koho se týká v tomto případě reportovací povinnost? Reportovací povinnost dle Nařízení REMIT, účinná od 7. října 2015, se vztahuje na účastníky trhu, kteří zadávají a obchodují velkoobchodní produkty na krátkodobém trhu s elektřinou a plynem organizovaném Operátorem trhu, kromě vyrovnávacího trhu a trhu s nevyužitou tolerancí. Tomuto byly přizpůsobeny přípravy Operátora trhu na reporting dat jménem účastníků trhu.

I přes určité výhrady k oznamovací povinnosti, způsobené nejasnou legislativou a nedostupností technických detailů, zahájil Operátor trhu již na podzim roku 2014 všechny kroky (technické i organizační) k tomu, aby mohl nabídnout službu reportingu velkoobchodních energetických produktů za účastníky trhu do informačního systému Agentury ACER (ARIS). Jedním z těchto kroků byla žádost o registraci jako Registered Reporting Mechanism podaná Operátorem trhu na Agenturu ACER v lednu 2015, jež je základním předpokladem pro oznamování obchodních dat jménem účastníků trhu. Zástupci Operátora trhu se plně účastnili a účastní nejen odborných diskusí s experty Agentury ACER, přímo či prostřednictvím asociace energetických burz Europex, ale i v rámci odborných skupin svolávaných pod záštitou Energetického regulačního úřadu, kde jsou názory a připomínky zástupců Operátora trhu pozitivně přijímány. I přes poměrně krátký čas na implementaci všech technických a organizačních úprav (Agentura ACER zpřístupnila teprve v březnu 2015 ne zcela finální technickou dokumentaci), bylo možné finalizovat návrh řešení pro reporting obchodních dat v systému Operátora trhu.

Můžeme říci, že i přes tyto překážky probíhá na straně Operátora trhu v současné době implementace nezbytných technických a procesních opatření pro zajištění včasného a v požadovaném rozsahu odpovídajícího řešení pro účastníky trhu. Jeho realizaci však znesnadňují nejen změny podkladové dokumentace vydávané Agenturou ACER, ale i nejasné zadání. Výhrady k nepřipravenosti Agentury ACER a nedostupnosti nezbytné dokumentace byly opakovaně předmětem připomínek ze strany Operátora trhu, jak vůči Agentuře ACER, tak i směrem k Energetickému regulačnímu úřadu. Přes snahu Agentury ACER pomoci v implementaci prostřednictvím služby HelpDesk, je však kapacita této podpory zcela nedostačující a dotazy účastníků trhu, organizovaných tržních míst a dalších subjektů tak často zůstávají nezodpovězeny.

Řešení Operátora trhu

Rozsah služeb Operátora trhu bude v první fázi zahrnovat obchodní data z OTE krátkodobých trhů s elektřinou a plynem, jmenovitě:

- blokový trh s elektřinou
- denní trh s elektřinou a plynem,
- vnitrodenní trh s elektřinou a plynem.

Implementace řešení Operátora trhu s cílem zajistit reporting obchodních dat neznámá pouze vytvoření nového komunikačního rozhraní pro oznamování dat do informačního systému Agentury ACER (ARIS), ale také zajištění transformace těchto dat do legislativou předepsaného rozsahu, který je nezbytný jak pro účastníky trhu, jejichž jménem bude Operátor trhu reportovat, tak pro účastníky trhu, kteří budou reportovat data prostřednictvím jiného reportujícího subjektu.

Úplné řešení Operátora trhu pro reporting obchodních dat bude na základě uzavřeného smluvního vztahu s účastníkem trhu zahrnovat následující funkcionality:

- zavedení nových typů dat v systému Operátora trhu,
- příprava a kompletace dat dle standardizovaných formátů Agentury ACER,
- zpřístupnění dat pro účastníka trhu,
- automatický přenos obchodních dat do informačního systému Agentury ACER,
- zajištění náhradního přenosu dat ze systému Operátora trhu,
- notifikace účastníků trhu o stavu oznámených dat a výsledku reportingu.

V případě, že se účastník trhu nerozhodne pro reporting prostřednictvím Operátora trhu, pak mu řešení Operátora trhu na základě smluvního vztahu umožní přístup k následujícím funkcionalitám:

- zavedení nových typů dat v systému Operátora trhu,
- zpřístupnění dat pro účastníka trhu za účelem jejich stažení a reportingu přes jiný reportující subjekt.

Smluvní podmínky včetně poplatků budou zveřejněny v červenci/srpnu 2015 v návaznosti na zveřejnění návrhu Obchodních podmínek OTE, a.s. Registrace účastníků trhu pro obě služby je plánována na červenec/srpen 2015. Účastník trhu bude vyzván k předložení registračního kódu vydaného Agenturou ACER, pod kterým budou data oznamována. V průběhu léta 2015 bude probíhat testování přenosu dat mezi centrálním systémem Operátora trhu a Agenturou ACER.

Rozšíření služeb o oznamování obchodů uskutečněných mimo centrální systém Operátora trhu, tedy druhou fázi reportovací povinnosti účastníků trhu, bude řešeno v následujících měsících. Nyní jsou kapacity Operátora trhu plně soustředěny na zajištění bezpečného reportingu dat s účinností od 7. října 2015.

Věříme, že implementované řešení bude splňovat představy účastníků trhu nejen k zajištění povinnosti reportovat velkoobchodní energetické produkty z krátkodobých trhů s elektřinou a plynem, ale i se souvisejícími činnostmi spojenými s archivací a monitoringem oznámených dat.